

AKNAI TAMÁS

„Szólalj meg bennem...”

Végzős festő, szobrász és tárgykészítő művésznövendékek diplomakiállítása
Nádor Galéria, Pécs, Széchenyi tér 15. Június 19 - július 19.

A kiállítóterembe lépés után eldöntöttem: nem fogok valamennyi kiállítóról és valamennyi munkáról szólni. Vannak, melyek iskolai szempontok miatt érdekelnek ugyan, de ezek itt nem lehetnek túlon túl mérvadók. Hiba lehet aztán bennem is, képtelen vagyok mindenkivel egyformán beszélgetni (többekkel szóba se állok), ezért aztán az írásos megnyilatkozásaimban is jellemző egyoldalúságok árulkodnak erről a – végeredményben jól leplezhető - hibámról. Mert miről is van szó? Nem sűrűn él meg művészetkedvelő hasonló műtárgykinálattal, mint amivel manapság Pécs városa megleti. Temérdek fotó, szobrok, festmények, kísérleti művek, építészet, kiállítások a képtárban, a galériákban. A múzeumban. A hangulat döntően a modern kortárs művészet világállapotának atmoszféráját idézi, melyben a múlt, a történelem már leginkább csak a romkocsmá fizikai valóságában villan fel, testesül meg. Mely „testesülés” a maga romantikus romlottságában így lesz mérsékelt értékű és nyegleségre hajlamosító képviselőjévé a történeti időnek. De ennek ellenére, a látott művek alapján általános alapélménynek tetszik a múlttal látványosan megvalósított szakítás. Amit persze és természetesen soha nem lehet elvégezni, mert a múlt bennünk van, kibeszél belőlünk, akaratlanul is annak kialakult sémáival fejezzük ki magunkat. És bizony gondok vannak akkor, ha ezeket nem kellő szigorral ellenőrizzük.

Miért hozakodom evvel elő? Mert nagyon úgy tetszik, hogy ma, a műalkotások, a téma, forma, kompozíció, frazeológia, a nyelv és technika múltja mintha alig kínálna kulcsot a művelethez, melyben ki-kí a maga számára jelentéssé fordíthatja le az említett komplex jelcsoportot. És azért, mert furcsa paradoxonnak találom, hogy mégis, még ebben a romnosztalgiával kielégített történelempótlékos időben, melyben nagyon-nagyon nehezen érthető minden, még így is felnyílik a kíváncsi szem előtt egy figyelemre alig méltatott, ámde az érintett probléma rejtett ábrázatát megvilágító jelenség. Egy csaknem múzeumi érdekkörbe tartozó (ezért paradox) gyakorlat. Hiszen ma már mindennel egyenrangú látvány-, és élményforrásként is tételezett vállalkozássá lett, hogy már a művészet előtti és utáni, - rendszerre legtöbbször beállni képtelen - viszonylatok (és azok jelentéktelen, vagy éppenséggel meghökkenítő tartalmi) is maguknak nyilvánosságot követelő kulturális kínálatként sorakoznak fel. Hová? A lezárt, véglegesnek tekinthető, némelykor történeti jelentőséggel rendelkező, rendezett státuszú, konvencióinkat megalapozó műalkotások mellé. Hogy ezekkel a művészet előtti és utáni, az „éretlen” és/vagy a „lejárt” szavatossággal jellemezhető, nehezen értelmezhető tényekkel is műveleteket végezhesünk. Pedagógiait, szociológiait, nyelvészetit, történetit, esztétikait, piacit, stb.

Mert, ahogy Pilinszky is írta: „Minden művészet: világmodell. Az 'egészről' készült híradás.” (*Egy lírikus naplójából*, Új Ember, 1971. július 11.) André Malreaux pedig ezt írta a *Képzletbeli Múzeumban* (1947): „Egy évszázad óta a művészethez való viszonyunk állandóan intellektualizálódik. A múzeum kényszerűen kérdésessé teszi a világnak minden általa összegyűjtött kifejezését, annak megvizsgálását, ami egybegyűjti őket. A látás élvezetéhez az iskolák egymásra következése, látszólagos ellentmondásuk hozzáadta a személyes keresésnek, a Teremtéssel szemben a világ újraalkotásának a tudatát. Végülis a múzeum egyike azoknak a helyeknek, melyek a legmagasabb rendű fogalmat nyújtják az emberről...” (Korunk, 1977. július, 556. old.) És most ez az „egybegyűjtés”, a bemutató, ami végeredményben az öt-hat éves képzési időt magába sűrítve van hivatva láttatni a végeredményt, ez állít szembe a kritikai maximával, hogy keressem „az emberről szóló legmagasabb rendű” fogalmat.

Miért bocsátottam ezen ólmos gondolatokat a mondandóm elé? Mert furcsa kis gyűjtemény állt össze a romok között, ami a Nádor Szálló egykori kávéházának - a város egyik legkiválóbb/legkirívóbb szégyenének - odvas, avitt, koszlott kulisszamaradványait illeti. Csorba Győző 1938 körül írta, tehát versben, egy műalkotással kísérelte meg olvasóját valamely transzcendentális érték megragadásáig röptetni: „Szólalj meg bennem, régen-hallgató! / mozgass meg, légy szél, szél, ami voltál is egyszer, /

törődjél velem, Istenem! mindegy: veréssel vagy simogatással, / csak érezzem, hogy van hozzám közöd...”

Ez a „szóalj meg bennem” itt, most hiátus-élmény. Nagynehezen mégiscsak kibököm, mi végre a nagy okoskodás (sóhajtozás). A tervezőgrafika szakosok Csontváry Múzeumban látható diplomakiállítására mellé kapcsolódtak ezúttal a festők, szobrászok, tárgykötők. Mindent megnéztem, kellő alapossggal pásztáztam az erős délutáni fényben a kínálatot. Kerestem a mestermunkákat. Nem feszélyeznek stilisztikai előítéletek, már a kezdet kezdetén is kimondhattam volna: alig szóalt meg bennem valami, alig tudom érzelmekkel, vagy az élmény forróságával oldani a felismerésem: a nagy kínálatban csak néhány tárgy váltott ki belőlem kíváncsiságot, szólított meg úgy, hogy bennem is megszólaljon valami. Persze jelzem azt is, elfogadom, ha ítéletemmel szemben kételyek támadnak. Ahol „más tudás”, más ízlés, más kíváncsiság keretezi a véleményt, a választást és a minősítést, ott előfordulhatnak markáns eltérések. Nem szólok arról, amit üressége, technikai fogyatéka, vagy szemléleti bizonytalanságai miatt mindenképpen erős bírálat tárgyává tennék. Elhallgatom a véleményemet, mert bármennyire is a modern magyar művészet legitim színterén vagyunk, azért itt végeredményben mégiscsak egy oktatási intézmény vizsgakínálatával találkozunk. Ennek bírálata során sokkal jobban kellene, hogy érvényesüljenek a fél évtizedes képzés, munka belső értékei, az érés, alakulás, tanulás, szorgalom – oktató számára feltétlenül jobban ismert – minőségei. A „nagy művészet” közegében ritkábban érvényesített kalkulusok.

Róth Adrienn képei

A kiállított anyagban szinte különösnek hat, hogy például **Róth Adrienn** számára a festészet a kifejezés hagyományos közegeként is érdekes maradt. Kíváncsiságának, alkotó anyagával és tematikáival, önmaga művészi hajlamaival és fenntartásaival elegyedő kételyeinek terepe a festmény. A létrehozás kalandjainak ironikus, szinte párbeszédese szemléjével kerülünk szembe. A megidézett szecesszió stilizált impresszionizmusával. Mindamellet, hogy munkáiban az alkotás lélektanának egyik alapvető rétegét is megkarcolja. A művész a művében önmagát faggatja. (Képcímei is erről tanúskodnak: *Mutasd a szebbik feled, Fogd vissza magad, Állj ki magadért, Szeretlek is, meg nem is...*) Aminek során megkettőződik a tematikusan jól megragadható elbeszélés ideje. Erős gondolati és képi sűrítmeny jön létre, amely nem esik szét, mert „szereplőinek” jól megkülönböztethető játékterei egybeesnek, miközben egy – minden gondolkodó, alkotó emberben mélyen szunnyadó késztetést is felszínre hoz – szóba elegyedni avval, akit, amit teremtett. Vagy ami talán még ennél is több: önmagával. Ott vannak benne az alkotó „éppen mostja” és az önmagát megfogalmazó „másik” formálódásának, majd viselkedésének stílusosan is jól megkülönböztethető pozíciói.

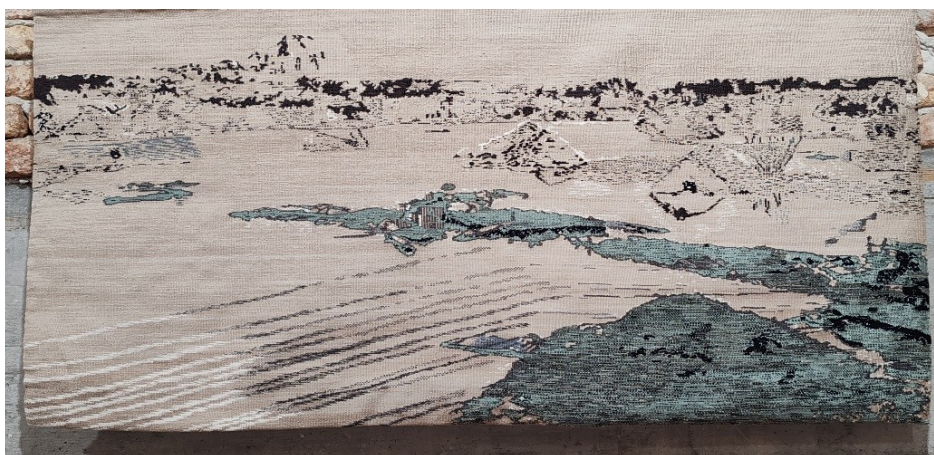
Hasonlóképpen izgalmas a számomra **Aradi Nikol** *Tagadás* című ruhakölteménye, mert szabással és varrással csaknem a vésett plasztikai felület fényűző megjelenését biztosítja nem is túlfent nemes anyagának. A ruhadívatok a plasztikus hatást általában dekoratív elemként használják. Aradi Nikol a „szakma” hagyományai között kutatva nyilvánvalóan a maga szempontjai alapján válogatott néhány klasszikus inspiráció közül. Már az ókori kultúrákban is viselt, Kelet és Belső-Ázsiában még ma is

használatos, különösen forma- és melegtartó, ütközésvédő hatású varrott plasztikai elemek ihlették a szóban forgó munkát, de bizonyos, hogy a haute couture magas színvonalú, nemes kivitelű ruhakészítési módjának, a modern sportruházat exkluzivitásának, az egyedi gyártású divatcikkre vonatkozó ideálképeknek is szerepe volt a kompozíció megtalálásában. A nadrágból és hosszú kabátból álló kompozíció a varrással rendszerbe állított hajtogatással, a hajtogatások rögzítésével és az így létrejövő bordázat hullámosodásával jön létre a kifejezetten alkalmi öltözetnek tekinthető – a finomságnak és az elhárítást, védelmet biztosító, olyik helyen harmonikára emlékeztető vért - textilpáncélzata. Rendkívül világos stílusos stratégia fejeződik ki a ruha-kompozícióban, melynek a kiállításon önálló plasztikai-szobrászati jellege is van.

Aradi Nikol *Tagadás*

Szerettem **Kiss Lúcia** *Áradás* című gobelinjét, ami a klasszikus szőtt kárpit pompakedvelő, ritkán szőfukar előadásmódjával szemben valószínűleg fotódokumentációból kiinduló, aszketikus, kevés jellel és színnel előálló, csaknem monokróm kompozíciót jelent.

Kiss Lúcia, *Áradás*

A képzőművészet és a funkcionális téralakítás kapcsolódásának érzékeny lehetőségeit fedezte fel **Fiskál Diana** az *Átjáróház* című, építészeti léptékű nagy festményében. Egy intenzív kolorithatásokkal elegyes belső tér juttatja eszünkbe az emlékeztető képzőművészeti kísérleteket, melyeknek a széles látókör és a távlatok vizuális megjelenítése esetén van kulcsjelentősége. A távolba tekintés, a távlatokban történő gondolkodás a nagy stratégiák gondolkodásmódjának a jellemzője. Noha nem történik egyébként semmi „más”, mint hogy a derékszögben találkozó térfalakra a nekik

megfelelő, reális rövidüléseket tartalmazó illuzionisztikus ábrák kerülnek. De ezek együtt, ebben a műalkotásban egyszerre valóságos, másfelől szimulált térélményt váltanak ki. És az így megjelenített derékszögű képtér, mint a hagyományos képformátum meghaladására tett indítvány (amúgy meg élvezhető műalkotás) mindenképpen kiemelkedő jelentőségű a nem túllontúl izgató kínálatban.

Fiskál Diana, *Átjáróház*